

Nyelvtani adalékok a keleti-chanti (osztják) nyelvjárásokhoz II.*

3. Két másodlagos lativus-rag kialakulása

1. A főnévragozás ragos esetei közül valamennyi osztják nyelvjárásban a locativuson kívül csak a lativus van meg. A lativus ragja és funkciója a különféle É. és D. nyelvjárásokban többnyire azonos (vö. HUNFALVY: NyK. XI, 76; CASTRÉN, Vers. ostj. Sprachl.² 26, 28; PATKANOV—FUCHS, Laut- und Formenlehre der süd-ostj. Dial. 55; STEINITZ, OVd. I, 39, 214, OstjChr. 27, OstjGr. 54). PAASONEN—DONNER és KARJALAINEN—TOIVONEN szótári példamondatai alapján igazolható, hogy az osztjK. nyelvjárásokban is hasonló a lativus ragja és funkciója, vö. Jg. -*ä*, Trj. -*ä*, -*a*; a magánhangzó-illeszkedést következetesebben alkalmazó legkeletibb nyelvjárásokban: V.—Vj. -*ä*, -*ä*.

Ezen állítás igazolására csak a *jänk* 'víz' szó lativusát közöljük a négy leginkább ismert keleti nyelvjárásból többé-kevésbé különböző lativusi funkcióban: Jg. *kũlpəm jänkä äspəm* 'heitin verkkoni, laskin verkkoni' (152);¹ Trj. *kãñäñ jänkä p'it* 'ranta joutui veden alle' (772a); V. *rõtõγ jänkä kōlγä sãm* ['a csónakból a vízbe estem'] (373a); Vj. *šãñ pãta jänkä uĩ γlãs* 'meni veteen polvea myöten' (747a).²

BALANGYIN szerint³ a направительный падеж, vagyis a lativus ragja egyaránt lehet -*a*, -*ä* és -*pa*, -*pä*, táblázatos összeállítását azonban, sajnos nem egészíti ki mondatok közlésével. Szerencsére KARJALAINEN V. példamondataiból idézhető olyan, melyben a főnév lativusi funkcióját -*pä* jelöli.

V. *uãšpä mænäs* 'уѣхалъ въ городъ' (259b). A megfelelő Vj. és Trj. példában a jól ismert lativus van: Vj. *uãšã mænã* 'mennä kaupunkiin (Narymiin)', Trj. *uãšã mæn* 'meni Surgutiin'⁴ (uo.), Jg. *wãšã mænãz jãñkõ-*zãm** 'haluan mennä kaupunkiin' (2374). E négy példát összehasonlíthatjuk a következőkkel: V. *jänkä mænäs* 'meni veteen' (160b), Trj. *jänkã mæn* ua. (161a), Vj. *jänkã uĩ γlãs* 'meni vedelle' (160b). Ebből az összehasonlításból arra következtethetünk, hogy a V. -*ä*, -*ä* és -*pä*, -*pä* lativusrag közt komoly funkciómegoszlás aligha lehet.

* L. NyK. LX, 183—91.

¹ A forrásjelzésekre l. NyK. LX, 183, 1. jegyz.

² A lativus funkcióról a keleti nyelvjárásokban vö. VÉRTES E., A keleti osztják névmásragozás, kandidátusi disszertáció gépirata: 275—86.

³ Падежи субъекта и объекта на службе номинативной и эргативной конструкций глагольного предложения в ваховском диалекте хантыйского языка. Ученые записки ЛГУ. Серия востоковедческих наук. Выпуск 2. Советское финноугроведение I, 303.

⁴ A három különböző nyelvjárásból idézett példából látható, hogy 'város' szó a környék legnagyobb városának tulajdonneve helyett is használható, vö. *urbs* és *Urbs*.

'polttaa' (561b) és *na'ingm' sārāt'ā'ā'z* 'kuivata tulella' (uo.). Az utolsó kifejezésben a 'túz' helyett a Trj. *kāt'ā*, Jg. *kāt'ā* 'päivä, aurinko; день, солнце | tag, sonne' (355a, 437) hasonló végződésű esete is szerepelhet: Trj. *kāt'ānam' sārāt'ā'ā'z* 'kuivata auringossa' (355a). Jg. *ròtèm kāt'ānàm ùlā lānkā'ūāγ* 'veneeni on ravistunut auringonpaisteessa | mein boot ist im sonnenschein leck geworden' (1003).

3. Eddigi példáinkból már látható, hogy a V. — (Vj. -*pā*) -*pā* és a Szurg. -*nam* szövegződés segítségével a névszóragozásban egy lativusszerű eset alkotható. Sőt példáinkból az is gyanítható, hogy ez az eset esetleg az É.—D. nyelvjárásokból ismert paradigmatiskus lativus helyett vagylagosan is használható. Az eddigieknél sokkal gazdagabb példaanyagot kaphatunk szótáraink adverbiumainak megvizsgálásából. Könnyebb áttekinthetőség kedvéért a -*pā*, -*pā*, illetve a -*nam* végződésű és az ezekkel szinte azonos jelentésű, de a kérdéses suffixum nélküli adverbiumokat táblázatosan közöljük, magyar fordítással. A szótárak pontos fordításait külön adjuk meg, a) pontban a suffixumos és b) pontban a rövidebb alakok fordításait.

A táblázatban több hely kitöltetlen marad, ebből azonban jelenlegi ismereteink mellett nem lehet a megfelelő adverbialis alakok hiányára következtetni, hiszen ugyanolyan joggal lehet a feljegyzések hiányosságaira is gondolni.

Fel a) Vj., V., Trj. 'ylöspäin | aufwärts', V., Trj. 'ylös | hinauf' (Trj. 'ilmaan, jokea, jokivartta pitkin | in die luft, auf dem fluss, am flussufer') (567a).

b) Vj., V., Trj. 'ylös (verbien yhteydessä) | hinauf (mit verben)', Jg. 'ylös' | 'auf', V., Trj. 'ylöspäin | aufwärts' (566b, 1365, vö. Ni., Kaz., O., DN., Fil., C., Cs., Kr.; Ko.).

(A folyón) felfelé a) 'ylöspäin (jokea myöten) | (den fluss) aufwärts' (567a).

b) 'ylöspäin, virtaa ylöspäin | aufwärts, stromaufwärts' (567a; vö. Ni., Kaz.).

Le a) Vj. 'alas, alemmas (jokea myöten), myötävirtaan | hinunter, weiter nach unten (am fluss), stromab' (114a). Trj. 'alaspäin (joen suuntaa) | nach unten zu (in der richtung des flusses)' (uo.). A Jg. *əlnām* csak egy kérdőjellel fordított mondatban fordul elő: *kāt'ā sāwawē, əlnām əssəwəγ* '? päivällä on sappi, солнце «лучья» спускаеть' (2151).

Vj. 'alas | hinab, nach unten' (112b).

b) Vj., V., Trj. 'alas | hinunter', Jg. 'nieder, unter, nach unten' (112a, 212, vö. VK., Vart., Likr., Mj., Ni., Kaz., O., DN., C., Szogom., Cs., Kr.; Ko.).

Elöre a) Vj. *ī[əpā]* *io'γpā* 'edestakaisin | hin und zurück'; V., Trj. 'eteenpäin | vorwärts', vö. VK. *ī[əpā]* 'ua.' (114b, 115a, vö. 143a).

b) Vj., V. 'eteenpäin | vorwärts', Vj. 'edemmäs | weiter nach vorn' (114b, vö. VK. *ī[ə]*, továbbá Vart., Likr., Mj., Ni., Kaz.). A Trj. és a Jg. csak a következő kifejezésben fordul elő: Trj. *ī[ə] i[ə]k'ə.ə.* 'edestakaisin | hin und zurück' (uo.), Jg. *ī[ə] i[ə]k'ə.ə.* 'edestakaisin, вадъ и впередъ | auf und ab, hin und her' (194).

Haza a) Vj., V., Trj. 'kotiin, домои | nach hause' (143a), Vj., Trj. 'sisäänpäin' (405a).

b) V., Trj., Jg. 'kotiin | nach hause' (vö. VK., Vart., Likr., Mj., Ni., Kaz., O., DN., Kos., Fil., C., Szogom., Cs., Kr., Ko.), Vj. 'sisään; takaisin | hinein; zurück' Jg. 'sisälle | hinein, herein' (142b, 345, vö. DN., Kr.; Ko.).

Ki a) Vj., Trj., 'ulospäin' (405a).

b) Vj., V., Trj., Jg. 'ulos | hinaus', Jg. 'heraus, aus' (402b, 755, vö. VK., Vart., Likr., Mj., Ni., Kaz., O., DN., Kos., Fil., C., Cs., Kr.; Ko.).

Hátra a) Trj. 'taapäin' (721b).

b) Vj. 'taapäin, takaisin päin | nach hinten, rückwärts', V. 'taa; jälkeen | nach hinten; nach'; Trj. 'takaisin, назадъ | zurück' (722a, vö. Kaz., DN., Fil., C., Kr.), Jg. 'peräpuoli | hintenseite, -raum'; vö. *mā pòrèrà, lōw pòrèlā* 'minun sijastani, hänen sijastaan' (1798, vö. Ko.).

	Vj.	V.	Trj.	Jg.
fel	nu'xpā nu'k	nu'xpā nu'χ, nu'k	no'kna'm', n- no'k	nyk
(a folyón) fel	nu'χla'pā nu'χlā			
le	i'lla'pā ilēpā i'f	i'f	'i'λληνα'm' 'i'λ3	δινάμ δl(l)α
előre	ilēpā il3	ilēpā il3	'i'ληνα'm' 'i'λ3	ilα
haza	io'xpā' io'χ	io'xpā' io'χ	i'αυκῆnam', i'αυ- i'αυk'3, i'αυ'k'3	i'αk.ε.ο.δ.
ki	kūmpā kū'm'	kū'm'	kēmnam kē'm'	kēm
hátra	pīrā	pīrā	p'irna'm' p'irā (p'if')	(pēr')
viSSza	(pərtā'χ)	(pər'itāχ)	p'ər'ri'nā'm' p'ər'ri	pəryē
szét	ārəχ	ārəppā ārəχ	'a'ryəna'm' 'a'ry3	ārə
partra	ni'xpā ni'k	ni'k	ni'k, n —	ni'k
be a (partról)	ū'əpā ū'3	ū'3	'ū'ə	ūtə
ide	təχ	təχ	t'əyənəm' t'əy3	təyə
ide-oda	təyəpā t'āyəpā	təyəpā t'āyəpā təy'itāχ	t'əyənəm' t'ā'ənəm t'əy'it'ā'3	təyə təwə
oda	t'əy'ē	t'āyəpā t'əy'ē	t'ārənā'm' t'ār3 t'əy'ənā'm' t'əy'ə'3	təwənəm təwə
hova	kōlēpā	kōlēpā (-i)	kō'lnā'm'	kō'lnəm
valahova			kō'la'f'ə:nam'	
messzire	k'ō'k'3	kō'kəpā [1] kō'k'3	kō'k'ənəm' kō'k'3	kō'k'ənəm (kōw')

Vissza a) 'taapäin, takaisin | nach hinten, zurück' (737b).

b) Vj., V., Trj., Jg. 'takaisin | zurück', Vj., V. 'taapäin, назадъ | nach hinten' (737a, 1798, vö. Kaz., O.; Ko.).

Szét a) V., Trj. 'orilleen | getrennt', V. 'erillään | von einander; Trj. 'auseinander' (76b).

b) Vj., V., Trj. 'erilleen | getrennt, auseinander' (76ab, vö. Ni., Kaz. O.), Jg. fordítás nélkül vö. *kät ä[rjə] rükän* 'huone hajosi l. kukistui, домъ развалился | das zimmer (das haus) stürzte zusammen' ['szétesett'] (102).

Partra a) Vj. *niçpā ui'yls* 'laskeutui, meni rannalle', *ni'çpā lõk* 'rantaan vievä tie' (569a).

b) Vj., V., Trj., Jg. 'rannalle | ans ufer', Vj. 'avonaiselle paikalle (joelle, suolle; сорь:илle jne.) päin | nach einem offenen platz hin (am fluss, auf dem sumpfen, auf der uferwiese usw.)', Trj. 'alamaihin; alamäkeen | ins unterland; bergab', Jg. 'rantaan' (569ab, 1357, vö. Ni., Kaz., O., Kr.; Ko.).

Be (a partról) a) Vj. *ūtāpā lõ'k* 'rannasta ylös, »maihin« vievä tie | vom ufer nach oben, landeinwärts führender weg' (267a).

b) Vj. 'joelta, joen seudulta, veden läheltä, rannalta (pois), kylästä sisämaahan; rannalle (venestä), maihin | vom fluss, aus der gegend des flusses, aus der nähe des wassers, vom ufer (weg), vom dorf landeinwärts; nach dem ufer (vom boot aus) ans land', V., Trj., fordítás nélkül Jg. 'maihin, rannalle | ans land, ans ufer' (267a, 3020, vö. Ni., Kaz., O., DN., Kr.; Ko.).

Ide a) Trj. 'tännepäin | hierher' (967b). Vö. CASTRÉN Szurg. *tegenam* 'hierher' (i. m. 69, 92a, 113b).

b) Vj., V., Trj., Jg. 'tänne | hierher' Jg. 'her' (967ab, 2504, vö. Ni., Kaz., O., DN., Kos., C., Kr.; Ko.).

Ide-oda a) Vj., V., Trj. 'sinnä tänne | hin und her' (Vj., Trj. 967b, V. 1057b).

b) V., Trj., Jg. 'sinnä tänne | hin und her' (967b, 2504, vö. Kaz.).

Oda I. a) V. 'tuonne, туда | dorthin' (977a, 1062a, vö. 203a), Trj. 'sinnepäin | dahin' (977a).

b) Trj. 'sinne | dahin' (977a).

Oda II. a) Trj. 'tuonne, tuonnepäin, туда | dorthin' (975b), Jg. '...sinne | ...hin' (22, vö. 566). CASTRÉN szerint *togonam* 'dahin' (i. m. 69, 93a, 109b).

b) Vj., V., Trj. 'pois | weg', Trj. 'tuonne (sinne) | dorthin (dahin)', Jg. 'sinne | dort, dorthin' (975ab, 2569, vö. Ni., Kaz., O., DN., DT., Kr., Kam.; Ko.).

A Trj. adverbiumok kiegészíthetők a következő adatokkal: *kō'la'f: f'ā'nam f.* 'куда-то туда | irgendwo dorthin' (367b), *f'ç'ç'nam f.* ua. (uo., 975b), *f'ç'ç'nam f.* 'куда-то сюда | irgendwo hierher' (367b).

Hova a) Vj., V., Trj. Jg. 'minne | wohin', Vj., Trj., Jg. 'kunne' V., Trj., 'куда', Vj., Jg. 'mihin', Jg. 'куда-то' (367b, 368a, 529). CASTRÉN feljegyzésében *koñnam* 'wohin' (69, 82a, 124b).

b) A suffixum nélküli alak csak az É. nyelvjárásokban ismeretes: O. *çöl* (367b). A D. nyelvjárásokban lat.-raggal: DN. *çā'pa'*; Kr. *çō'tā* (366b), de vö. DN. *çā'pā'çet*, C. *çō'pāt* stb. (367a).

Valahova Trj. 'куда-то | irgendwohin' (368a).

Messzire a) V., Trj., Jg. 'kauas | weit', V. 'etäälle | fernhin', Trj. 'pitkälti; pitkän matkan päähän | lange, eine lange strecke weit', Trj., Jg. 'kauaksi (eteenpäin ajassa) | für lange zeit (vorwärts in der zeit)' (287b, 546).

b) Vj., V., Trj. 'kauas, далеко | weit' (286a); (Jg. 'pitkä; kauan | lang; lange' 546).

Az a) és b) alatt megadott fordítások figyelmes egybevetéséből az derül ki, hogy az esetleges eltérések többnyire stíláriis jellegűek. A hosszabb és a rövidebb adverbialiis alakok között rendszeresen semmi esetre sem mutatható ki jelentésbeli eltérés. Közös vonás valamennyi felsorolt példában, hogy 'hová' kérdésre felelő helyhatározók; az utolsónak említett adverbium

esetében is feltétlenül a helyhatározói jelentés az elsődleges, az időhatározói a másodlagos. A b) alatti határozók egy részében a lat. vagy a translát. ragja világosan felismerhető, ezzel a jelenséggel azonban most nem foglalkozhatunk részletesebben.

A rendelkezésünkre álló kevés példamondat a fent megadott jelentéseket annyiban erősíti meg, hogy ezekből is világosan kiderül a vizsgált hosszabb alakú adverbiumok lativusi jellege.

Vj. \bar{i} $\bar{a}l'$ $\bar{n}u\chi p\bar{a}$ 'alhaalta ylös' (112b, 567a) $\bar{i}l\bar{a}'$ $\bar{n}u\chi'a p\bar{a}$ 'alempaa ylös (jokea myöten)' (uo.).

Trj. \bar{i} $\bar{a}n\bar{a}'m$ [!] $\bar{m}\bar{e}n'$ 'meni (jokea) alas, alempana joen varrella oleviin seutuihin, нанизъ' (114a).

V. \bar{i} [$\bar{l}\bar{a}p\bar{a}$] $\bar{l}\bar{o}v\bar{a}t\bar{a}i\bar{a}\chi s\bar{e}u\bar{a}'$ 'katsoo eteenpäin' (115a).

V. $\bar{i}o'$ $\chi p\bar{a}$ $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}s$ 'домой ушеть' (143a); Vj. $\bar{i}o'$ $\chi p\bar{a}$ \bar{k} [$\bar{g}\bar{m}l\bar{o}v\bar{i}'n\bar{t}'s$] 'pullistui sisäänpäin' (405a). Trj. \bar{i} [$\bar{a}u\bar{k}\bar{e}n\bar{a}m'$] $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}m'$ 'menen kotiin', \bar{i} . $\bar{m}\bar{e}n'$ 'meni kotiin' (143a).

Vj. $\bar{k}u\bar{m}p\bar{a}$ $\bar{k}\bar{o}m\bar{l}o\bar{v}\bar{i}'n\bar{t}'s$ 'pullistui ulospäin' (405a).

Trj. $\bar{p}'\bar{a}r'\bar{r}\bar{i}'n\bar{a}m$ $\bar{a}l'\bar{e}'\bar{a}l\bar{a}'$ 'katso taaksesi' (737b); $\bar{p}'\bar{a}r'\bar{r}\bar{i}'n\bar{a}m$ $\bar{t}\bar{a}r'\bar{i}'\bar{a}v\bar{z}$ 'rikkoo loitsien (joku, jonkun onni)' (uo.).

Trj. $\bar{m}\bar{i}'u\bar{a}l\bar{a}$ $\bar{t}\bar{o}v\bar{e}n\bar{a}'m$ $\bar{k}\bar{i}r\bar{e}v\bar{t}\bar{a}'t\bar{a}\chi$ 'käänsi rintansa tännepäin' (514a, 967b). V. $\bar{t}\bar{o}v\bar{e}p\bar{a}$ $\bar{t}\bar{a}\chi\bar{e}p\bar{a}$ $\bar{l}\bar{o}v\bar{a}t\bar{a}i\bar{a}\chi s\bar{a}$ 'katselle sinue tänne' (1057b). Trj. $\bar{t}\bar{o}v\bar{e}n\bar{a}m'$, $\bar{t}\bar{a}r'\bar{e}n\bar{a}m$ $\bar{s}\bar{o}l\bar{l}\bar{e}m'$ 'kuljen sinne tänne' (967b). V. \bar{i} [$\bar{a}\chi\bar{e}p\bar{a}$] $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}s$ 'meni tuonne' (977a). Jg. $\bar{t}\bar{e}m$ $\bar{k}\bar{a}t\bar{i}n\bar{a}$ $\bar{a}n\bar{t}\bar{a}k\bar{a}p\bar{a}$ $\bar{k}\bar{o}r\bar{t}\bar{a}t\bar{a}i$ $\bar{t}\bar{o}w\bar{w}\bar{e}n\bar{a}m$ $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}m$ 'täällä tänään taikka huomenna menen sinne | heute oder morgen gehe ich hin' (22), \bar{k} [$\bar{u}n\bar{t}\bar{a}$] $\bar{t}\bar{o}w\bar{w}\bar{e}n\bar{a}m$ $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}m$, . . . ['ha odamész, . . .'] (566).

V., Vj. \bar{k} [$\bar{o}'\bar{l}\bar{e}p\bar{a}$] $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}m'$ 'mihin menet' (367b). Jg. $\bar{l}\bar{o}w$ $\bar{k}\bar{o}r\bar{t}\bar{a}m$ $\bar{m}\bar{e}n$ [hova ment?] (529); $\bar{k}\bar{o}r\bar{t}\bar{a}m$ \bar{p} [$\bar{a}ll\bar{e}$] $\bar{m}\bar{e}n$ 'куда-то ушеть | er ging irgendwohin' (1665).

Trj. $\bar{k}\bar{o}'\bar{a}l'\bar{e}'\bar{a}n\bar{a}'m$ $\bar{a}'\bar{l}$ $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}'$ 'никуда не иди' (368a), a szóközépi $\bar{a}'\bar{l}$ talán a Ko. $\bar{a}t\bar{e}$ (43), Kr. $\bar{a}t\bar{z}$ (101b) határozatlan névmásokban szereplő elemmel vethető egybe.

Trj. \bar{k} [$\bar{o}'\bar{k}\bar{e}n\bar{a}m'$] $\bar{u}u\bar{a}'r$ $\bar{e}'n\bar{t}'\bar{e}$ $\bar{u}'\bar{a}m'$ 'eteenpäin en pitkältä tiedä' (287b).

Van egy olyan példánk is, melyben a suffixumos adverbium lativusi jellege — legalábbis a magyar nyelvérzék számára — nem világos: V. \bar{a} [$\bar{r}\bar{e}v\bar{p}\bar{a}$] $\bar{u}n\bar{l}u\bar{a}l\bar{t}$ 'asuvat erillään' (76b); itt nyilván az osztják ige vonzata kívánja a lativust (vö. finn *jäädä* + illat).

Idézhető egy olyan Trj. példa is, amelyben világosan látható három lativusi jellegű rag: translát. $\bar{r}\bar{i}$ + a most tárgyalt $\bar{a}m$ + translát. $\bar{v}\bar{a}$: Trj. $\bar{p}'\bar{a}r'\bar{r}\bar{i}'n\bar{a}m\bar{v}\bar{a}$ $\bar{l}\bar{i}y\bar{k}\bar{e}n\bar{i}$ $\bar{e}'\bar{t}\bar{s}\bar{a}'i\bar{t}$ $\bar{m}\bar{e}n\bar{a}'$ 'mene takaisin samaa tietäsi' (737b). Erről csak annyit, hogy az adverbiumokban jelentkező raghalmozás a finn-ugor nyelvekben távolról sem tartozik a ritkaságok közé.

4. A V., Vj. $\bar{p}\bar{a}$, $\bar{p}\bar{ä}$ és a Szurg. $\bar{a}m$ lativusi esetvégződésnek látszó szóvégződés megfejtését addig meg sem kísérhetjük, amíg a megfelelő osztj. D. és É. adverbiumokat meg nem vizsgáljuk.

Könnyű már egy-két kiragadott példa segítségével is meggyőződni arról, hogy a táblázatunkban közölt lativusi adverbiumoknak a D. és az É. nyelvjárásokban szintén van hosszabb és rövidebb alakja: Ko. $\bar{n}o\chi\bar{e}k$ — $\bar{n}o\chi$ 'ylös | auf' (1365), vö. DN. $\bar{n}\bar{o}'\chi\bar{e}t$, $\bar{n}\bar{o}'\chi\bar{e}t$, DT. $\bar{n}\bar{o}'\chi\bar{i}'t$ — DN. $\bar{n}\bar{o}'\chi$, Fil. $\bar{n}o\chi\bar{e}t\bar{s}$ — $\bar{n}o\chi$, C. $\bar{n}o\chi\bar{e}t$ — $\bar{n}o\chi$, Kr. $\bar{n}\bar{o}'\chi\bar{e}t$, $\bar{n}\bar{o}'\chi\bar{e}t$ — $\bar{n}\bar{o}'\chi$, Ó. $\bar{n}\bar{o}'\chi\bar{e}t$ — $\bar{n}o\chi$ (566b—567a), $\bar{n}o\chi\bar{o}s$ — $\bar{n}o\chi$ (ÉONyt. 6, 1 stb.); Ko. $\bar{i}o\chi\bar{e}k$ — $\bar{i}o\chi$ 'kotia | nachhause', illetve 'takaisin; kotiin, sisälle | zurück; nachhause, hinein, herein' (345). Vö. DN. $\bar{i}o'\chi\bar{e}t$, DT.

$i\ddot{o}\gamma_i^t$ — DN. $i\ddot{o}\chi$, Kr. $i\ddot{o}\chi\hat{e}t$ — $i\ddot{o}\chi$, O. $i\ddot{o}\gamma\hat{s}$ — $i\ddot{o}\gamma_i^t$, $i\ddot{o}\gamma_i^t$ (142b—143a)⁶ stb.

Tekintettel arra, hogy a finnugor nyelvek jellegzetes szemléleti módjának szokták tekinteni az irányhármasság nyelvi megkülönböztetését (ZSIRAI, FgrRok. 62—9), azt is figyelembe kell vennünk, hogy az idézett lativusi adverbiumok mellett a megfelelő *-en* ragos locativusi és *-lta* ~ *-tta* ragos ablativusi helyhatározókat is feljegyezték a gyűjtők. Pl. Vj., V. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}n}$, Trj. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}n}$, Jg. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}n}$, Ko., DN., C., Szogom., Cs., Kr. $\underline{n\ddot{u}m\hat{e}n}$, Ni. $\underline{n\ddot{u}m\hat{e}n}$, Kaz. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}n}$, O. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}n}$ (567b, 1388) 'fent', Vj., V. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}l\hat{t}}$, Trj. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}l\hat{t}}$, DN. $\underline{n\ddot{u}m\hat{e}l\hat{t}}$ (vö. C., Kr.), Ni. $\underline{n\ddot{u}m\hat{e}l\hat{t}}$, Kaz. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}l\hat{t}}$, O. $\underline{n\ddot{o}m\hat{e}l\hat{t}}$ 'fentről' (568a).

Figyelmet érdemel továbbá az a körülmény, hogy a rövidebb lativusi adverbiumok általában egy szótagúak, de lehetnek kétszótagúak is. Az utóbbiak második szótagjában többnyire még ma is világosan látható valamely suffixalis elem. Ez lehet lativusrag ($\underline{p\ddot{i}r\hat{a}}$, $\underline{i\ddot{o}\gamma_i^t}$ vö. TOIVONEN: FUF. XXVIII, 11), translativus végződés (*är-əχ*), *-l* képző + lativusrag ($\underline{n\ddot{u}\chi-l\hat{a}}$, vö. PATK—FUCHS 102, 2. jegyz.), vagy esetleg nyomatékosító partikula (? *pär-täχ*). A V.—Vj. *-pā*, *-pā*, ill. a Szurg. *-nam* szóvégződés olykor a rövidebb, lativus rag nélküli egytagú „tő”-részhez járul. A locativusi határozók kétszótagúak (vagy legalábbis sonanticus *-n* az esetrag), az ablativusi jelentésűek viszont két- vagy háromtagúak.

Megemlítendő még az a körülmény is, hogy a helyhatározói adverbiumok töve olyan összetételekben gyakori, melyek utótagja valamely főnév. Közülük az egyik önállóan ma már nem használatos: DN. *-p3*, DT. *-pe'*, Trj. *-p'i'*, Ni. *-p3*, Kaz. *-pĭ* (654b), Ko. *pə* (1730). E szó szótári címszóként csak az itt idézett nyelvjárásokból és fordítás nélkül adatható, összetételben azonban több nyelvjárásból kimutatható, 'vmilyen az előtag által közelebről meghatározott rész' jelentéssel. Többnyire az efféle összetételeknek is csak valamilyen ragos (loc. lat., abl.) alakját jegyezték fel.

Hasonló funkciójú, de önállóan is használatos főnév a következő kettő: DN. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$, Trj. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$, V., Vj. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$, Ni. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$, Kaz. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$, O. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$ (*-χ*) 'hálfté' (OL. 155, vö. KT. 695b—698a különböző előtaggal összetéve), vö. Ko. $\underline{p\ddot{e}l\hat{e}k}$, Jg. $\underline{p\ddot{a}ll\hat{e}k}$ (1705).

DN., DT. $\underline{\hat{o}p\hat{e}n}$, Szogom., Cs., Kr. $\underline{\hat{o}t\hat{e}n}$, V., Vj. $\underline{\hat{a}l\hat{e}n}$, Trj. $\underline{\hat{a}l\hat{e}n}$, Ni. $\underline{\hat{a}l\hat{e}n}$, Kaz. $\underline{\hat{a}l\hat{e}n}$, O. $\underline{\hat{a}l\hat{e}n}$, vö. még VK., Vart., Mj., Likr., Kos., C. 'pää, loppu | ende, endestück', 'alku | anfang' stb. (118ab), Ko. $\underline{\hat{o}t\hat{e}n}$, Jg. $\underline{\hat{a}l\hat{e}n}$ (1563).

Az említetteken kívül fel lehetne még sorolni a 'föld', 'hely', 'ember', 'férfi', 'nép' stb. fogalmak osztják elnevezését; mindezeknek adverbiumszerű előtaggal alkotott összetételei több helyről vannak jegyezve.

Összetételekben előtagként többnyire a rövidebb lativusi alakkal azonos, vagy a redukált magánhangzónélküli „tőalak” fordul elő:

DN.⁷ $\underline{i\ddot{t}p3}$ 'alus | der raum unter etw.' (113ab, vö. DT., Kr., Trj., Ni., Kaz., O.); Jg. $\underline{\hat{e}l\hat{p}\hat{i}}$ (212); DN. $\underline{i\ddot{t}p\hat{e}l\hat{e}k}$ 'alapuoli | unterseite' (113b, vö. V., Vj., Trj.); Trj. $\underline{\hat{i}:\hat{a}:\hat{a}:\hat{e}n\hat{m}3}$ 'alempana (joen varrella), на низу | weiter unten (am fluss)' (112b).

DN. $\underline{i\ddot{t}p3}$ 'etupuoli; etumainen; передний | vorderseite; vorderer' (115b, vö. DT., Fil., C., Szogom., Cs., Kr., Kam., Trj., Ni., Kaz.); Ko. $\underline{\hat{i}p\hat{p}3}$

⁶ A névmástövű adverbiumokról más alkalommal részletesebben.

⁷ Helykímélés céljából csak a szótárainkban címszavakként feljegyzett nyelvjárási adatokat idézzük a megfelelő fordítással együtt, a többi nyelvjárásra pedig csak utalunk.

(203, vö. Jg.); V. *ilpäläk* (fordítás nélkül, az 'előtt' névutó alapszava, 116a, vö. Vj., Trj.).

Kr. *kimpz* '(talon) ulkopuolinen seinävieri | äussere wandfläche' (402b, vö. Ni., Kaz.); Ko. *kimpə-* (758, de Jg. *keipə-*!). DN. *kimbēlak* 'ulkopuoli; oikea puoli | aussenseite; rechte seite' (403a, vö. V., Trj.).

Ni. *uipz* '(kaupungin, kylän) metsänpuoleinen laita | dem wald zugekehrter aussenrand (der stadt, des dorfes)' (267b, vö. Kaz., O., továbbá csak ragozott alakokkal: DN., DT., Kr., Kam.); Kaz. *uipäläk* '(jurtan, huoneen) peräpuoli; (pöydän) taka (ovesta katsoen) | hinterer teil (der jurte, der stube); raum hinter (dem tisch; von der tür aus gesehen)' (267b, vö. O.), Ko. *witpäläk* (3020); Vj. *uälän* 'jokiuotan rantapää, прѣта | uferende des flusszugnetzes' (267b, vö. Kaz., O.).

Külön megemlítendő, hogy mutató névmás tövéből származó határozók esetében nem a *tő*, hanem az *-m* névmásképzős mutató-névmás kerül a felsorolt típusú összetételekbe: Trj. *tomp'i* 'tuo puoli, taka | jene seite, raum hinter etw.' (976a, vö. Kaz., O.), Ko. *təm-pənə* (2594, vö. Jg.); *tomp'äläk* ['vmi mögötti rész'] (976a).

Megjegyzendő az is, hogy a táblázatunkban közölt lativusi adverbiumok közül kettő bizonyos fokig a névmásokkal mutat rokonságot, vagyis van hozzájuk tartozó *-m* képzős melléknévi, illetve összetételekben alkalmazható tagja a szócsaládnak; a locativusi és az ablativusi adverbium is az *-m* képzős alapszóból származik:

DN. *nu'm* 'yli-, ylinen; ylhäinen, taivaallinen | ober-, oben befindlich; hoch, himmlisch' (567ab, vö. Kos., Fil., C., Cs., Kr., V., Vj., VK., Vart., Likr., Mj., Trj., Ni., Kaz., O), Ko. *num* (1388, vö. Jg.); DN. *numbälä* 'yläpuolelle | nach oben, darüber' (568b, vö. Kr., Ni., Kaz., O.), Ko. *nump* (1388); DN. *numbēlak* 'yläpuolinen | oberer' (568b, vö. V., Trj.); Vj. *numä äñ* ['felvég(i)'] (567b, vö. Trj.); de a Szurg. nyelvjárásokban vö. még Trj. *nökp'i*, *p'ifəm* 'sain voittoa (kaupasta) | ich hatte einen gewinn (beim handel)' (567a); Jg. *lök künkä zñ nökpi* [? *nökpi*] *pittəm* 'pääsin hänestä voitolle' (1365).

Trj. *nim* 'ala-, ranta- | unter-, ufer-' (569b, vö. Kaz., O.); DT. *nimbe* 'alapuoli; (pöydän) etupuoli | untere seite; vorderseite (des tisches)' (570ab, vö. Ni., Kaz., O.); Ko. *nimpz* (1359); Trj. *nimpäläk* 'alapuoli, rantapuoli (esim. урмань:in, talon, kylän) | untere seite, uferseite (z. b. eines uferwalds, gehöftes, dorfes)' (570b, vö. Kaz.); Vj. *nimä län* '(jokiuotan) selkäpää | dem ufer abgekehrtes ende (des flusszugnetzes)' (570a, vö. Ni., Kaz.).

A *nu'm* és a *nim* szóvégi *-m*-je minden bizonnyal azonos a mutató névmások *-m* képzőjével (NyH.⁷ 105, LEHTISALO, AblSuff. 386—8). Az idézett alakokban való jelentkezése kétféleképpen magyarázható: vagy a lativusi alakok jelentésbeli és alaki rokonsága alapján a mutató névmások analogiájára járult hozzá az *-m* nem névmási tövekhez is, vagy pedig a közlere és a különböző távolságokra mutató névmásokon kívül ősidőkben esetleg 'fel', 'a partra' stb. s különböző irányokra is „névmás” mutathatott. RAVILA és FOKOS szerint (NyK. LVIII, 65) az alapnyelvben sok olyan névmás lehetett, melynek idővel nyoma veszett. Ezeknek az eltűnt, illetve megítélésünk szerint névmási jellegüket vesztett névmásoknak maradványai lehetnek az idézett adverbiumok, s egykori névmásvoltukról ma már csak a névmási *-m* képző árulkodik.

5. Az elmondottak alapján arra gondolhatunk, hogy a 2—3 tagú locativusi és ablativusi adverbiumok mellett az osztják nyelvérzék számára szük-

séges volt a többnyire egytagú lativusi határozók hosszabbá tétele, nyomatékosítása. Szükséges lehetett a hosszabbá tétel azért is, mert a lativusi adverbium alakilag egybe eshetett, vagy legalábbis hasonlóvá válhatott az egyes szócsaládoknak azzal a tagjával, mely összetételekben szerepel s az irányhármasság szempontjából semleges. Így a lativusi adverbiumok esetjellegét az elhomályosulás fenyegethette, mivel nem volt eléggé tudatos a lativusi adverbialis alak esetragos volta.

FOKOS DÁVID véleménye szerint az osztjÉ. *tial, toyal, toyal, toyal*, osztjD. *tégèt, togòt, togùt, xotait* lativusi adverbiumok végén nyomatékosító partikula van (PF. 99), és „die Partikel scheint nur zur Verstärkung zu dienen und nicht zum Lativsuffix zu gehören” (uo.). FOKOS számol ugyan annak a lehetőségével, hogy az osztjD. *-t* nemcsak osztjÉ. *-l* megfelelője lehet (mint a fent idézett példákban), hanem osztjÉ. *-s* végződése is (*tjás, noyos*, vö. még *noyos*, i. m. 100—1), de végül mégis az alábbi következtetésre jut: „Es ist wahrscheinlich, dass dem SO. *t* nur das *l* entspricht, und das NO. *s*, *s*, *s* das BUDENZ (Ug. Al. 386, 377) mit finn. *-kse*, tscher. *-š* zusammenstellt* [*Vgl. auch SZINNYEI, Finnisch-ugrische Sprachwissenschaft 71] im SO. nicht erhalten ist (südstj. *t* ~ nord-ostj. *s*, wog. *s* < urspr. *č, c* PAAS. FUF. II: 96, s-Laute 92).” (I. m. 102).

Az osztjÉ. és D. hosszabb és rövidebb lativusi adverbiumokra vonatkozó kitekintésből azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy a hosszabbító elemnek lehet lativusi jellege, de nem feltétlenül csak irányjelölő ragként magyarázható. Ezt az eredményt az osztjK. nyelvjárások hasonló jelenségeinek magyarázásával kapcsolatban sem szabad szem elől tévesztenünk.

6. Előbb a Vj.—V. *-pà, -pà* magyarázatát kíséreljük meg.

A finnugor nyelvek testesebb határozóragjainak magyarázatakor leginkább arra szoktak gondolni, hogy valamely névutó raggá rövidült s esetleg még — attól függően, milyen nyelv ragjáról van szó — a magánhangzóilleszkedés törvényeit is követni kezdte. A *-pà, -pà* ragszerű szövegződésrel kapcsolatban először is az osztjÉ. szövegekben gyakori *pèlà* 'felé, -hoz' (ÉONyt. 1, 18; 17, 30 stb.) névutóra gondolunk. Ennek *-pà, -pà* raggá rövidülését azonban nehéz valószínűsíteni: szóközépi *l > ø* fejlődésre a V.—Vj. nyelvjárásban — tudomásunk szerint — nincs más példa. Haplológiára sem igen gondolhatunk, mert arra a névutó hangalakja nem nagyon ad alkalmat, különben is ismert még *pèli, pèl* (PÁPAY—BEKE 56) ejtésű alakja, s ez még kevésbé teszi valószínűvé a *-pà, -pà* alakú raggá rövidülést. E magyarázat további gyöngéje az, hogy a szóban forgó névutót csak az É. nyelvjárásokból ismerjük, tehát fel kellene tenni egykori meglétét a legkeletibb nyelvjárásokban is. Egyszermind azt is fel kellene tenni, hogy — valamilyen más hasonló példával nem támogatható módon — a kérdéses szó raggá rövidült, s hogy a névutó kiveszett, illetve annyira ritka, hogy a D. és K. nyelvjáróterületen sem PATKANOV, sem PÁPAI KÁROLY, sem KARJALAINEN, sem PAASONEN nem jegyezte fel. Az osztjK. névszóragozási rendszer annyira újnak, szinte kialakulóban levőnek látszik, hogy időrendi megmondások alapján e talán még kialakulóban levő rag keletkezése sem tehető a mai nyelvjárási elkülönülésnél régebbi időre.

Ez az amúgy is támadható származtatás annál könnyebben vethető el, mivel ennél sokkal valószínűbb magyarázattal is számolhatunk.

Közismert az osztjÉ. és a D. nyelvjárásokban egy partikula: „N. *pā*, S. *pā* 'und, auch', der auch zur Hervorhebung dient” (STEINITZ, OVd. II, 61; vö. OstjChr. 86, OstjGr. 152; PÁPAY—BEKE 54). Ugyanez a partikula a D.

nyelvjárásokban is megvan (PATKANOV: FF. XIV, 101). KARJALAINEN az É. nyelvjárások közül a Kaz.-ból és az O.-ból, a D. területen a Kam.-ból jegyezte fel, továbbá K-en is, Vj. *-pè*, Trj. *-p'z* 'is' jelentéssel (653a): Vj. *mā'mpè*, Trj. *mg'mp'z* 'minäkin | ich auch', Trj. *ṽṽṽp'z* 'sinäkin' (uo.), Vj. *ṽṽṽp'p'* hänkin' (285b).

KT. példamondatainak tanúsága szerint azonban az osztjÉ.—D. *pa* 'is' jelentésű partikula a keleti nyelvjárásokban nemcsak az idézett alakokban és nemcsak a Vj. és Trj. nyelvjárásban van meg. Feltétlenül ide tartozik Vj. *ṽṽṽp* 'sinäkin' (430b), csak míg előző példáinkban a Vj. *-pè*, önmagában vagy mássalhangzó előtti helyzetben fordult elő, addig magánhangzó előtt a partikulát *-p* változatban jegyezte fel KARJALAINEN. Vj. *mā' malk'ōrā ṽṽṽp itau kōrā* 'minä (sain) yhtä paljon kuin sinäkin' (430b, 498a).

A nyomatékosító partikulát gyakran találjuk tagadó mondatban: Vj. *ṽṽṽ ṽṽ' rja' ṽṽp ṽṽti' m ṽṽlka' l* 'sinusta ei (silloin) ollut jälkeäkään, hajuakaan, sinua ei silloin ollut olemassakaan (kun esim. jotain tapahtui; halveksiva lauseparsi) | von dir war (damals) keine spur, kein dunst, du warst damals noch gar nicht da (als z. b. etw. geschah; verächtlicher ausdruck)' (238a). Tekintettel arra, hogy tagadó mondatokban a partikulával nyomatékosított mondatrész szinte mindig a tagadó ige előtt áll (l. a SAL ÉVA idézte V., Vj. és Trj. példákat: NyK. LIII, 218—9, NyK. LVII, 92—6), s hogy valamennyi osztják tagadó és tiltó szó magánhangzós kezdetű, a Vj., V. és Trj. nyelvjárás tagadó mondataiban — úgy látszik — a *-p* alakú nyomatékosító partikula vált általánossá (a partikula szerepéről a tagadásban vö.: SAL: NyK. LIII, 215, NyK. LVII, 94, VÉRTES, A keleti osztják névmásragozás 414—5). Mindössze egy olyan példát találtam, melyben a *-p*-vel nyomatékosított tagadó névmást nem a tagadó szó, hanem mássalhangzóra kezdődő szó, a személyes névmású sg. 1. személyének dativusa követi: V. . . . *mā'älip mā'nā ṽṽtš tūs* ' . . . ничего не принесъ [nekem]' (59a). Minthogy a . . . *mā'älip ṽṽtš* . . . kapcsolat igen gyakori (V. 561b, Vj. 60b, 190b, 286a, 498a, 829a, Trj. 7b, 275b, 498a), valószínű, hogy a *-p* végű tagadó névmás ebből a szinte állandó kifejezésből vált ki s ezért előfordulhat mássalhangzó előtt is az állító mondatok alapján várható magánhangzós szóvégződés helyett.

Az osztjK. nyelvjárások közül az eddig közzétett anyag alapján csak a Jg.-ból ismerünk olyan példát, melyben a nyomatékosító partikula magánhangzós szókezdet előtt is redukált vokálisra végződik: *kūntāpā ṽṽtā* '(ei) milloinkaan | niemals' (566, vö. Ko. *ṽṽ ṽṽnpā ṽṽt*). Megjegyzendő azonban, hogy PAASONEN feljegyzéseiben mondatfonetikai változások jelölésére alig találunk adatokat; lehetséges tehát, hogy ő az egyes szavakat külön-külön is kimondatta és úgy jegyezte fel.

SAL ÉVA „A tagadás az obi-ugor nyelvekben” című cikkében (NyK. LVI—LVII) az osztjK. nyelvjárásokból is idéz példákat. A *-p* nyomatékosító partikulát a következő mondatrészek tagadásával kapcsolatos példáiban találjuk meg: alany (Trj.: NyK. LVII, 92), tárgy (Trj.: uo., Vj. 93), meghatározó (loc. Trj.: 94, lat. Vj.: 95). SAL ÉVA példatárát még néhány határozó tagadásában feljegyzett *-p* partikulás adattal egészíthetjük ki.⁸

⁸ Az alany és a tárgy tagadására további példák találhatók VÉRTES E., A keleti osztják névmásragozás című kandidátusi disszertációjában (Gépirat: Trj. 109—10, V. 174—6, Vj. 238—9).

Szenvedő ragozású ige logikai alanyának nyomatékosítása tagadó mondatban egyszer *-p*-re, máskor redukált magánhangzóra végződően található KARJALAINEN V. feljegyzéseiben: *məjə kʷsɪnəp əntə tʰənmɪllɪ* ['senki nem tudja'] (992a); *ʃ[tobɪ] nʊŋəʃ məjə kʷsɪnəpə əl wɪjəsətɪ*, ... 'чтобь тебя никто не видаль, ...' (966b). Arról talán a mondathangsúly, a beszédtempó és a szünetek hossza adhatna felvilágosítást, hogy itt miért *-pə* alakú a suffixum magánhangzós szókezdet előtt; valószínűleg nem kötelező a redukált magánhangzó elhagyása magánhangzós szókezdet előtt sem.

Egy abl.-partitívus-szerű határozóban szintén megtaláljuk ezt a nyomatékosító elemet: Vj. ... *əi nə' ɣrə' ɣp ənti'm'* 'ei ole yhtään käpyä' (443b).

A részeshatározó nyomatékosítását igazolja: V. *lɔɣ məjə kʷsɪjəp əntə ɔɣə' uəʃ* 'hän ei usko ketään, онь никому не в'рить' (19b). Névutó segítségével kifejezett részeshatározónál a névutó végére kerül a nyomatékosító partikula: Trj. *'əiməʃə kʷ' kɪ tʃəp əntə əw'təm'* 'en kellekään ostanut' (445b).

Szükséges ezenkívül állító mondatokban levő, partikulával nyomatékosított határozókat is említenünk, mégpedig hogy könnyebb legyen visszatérnünk a lativusi adverbiumokra, álljanak itt lativus-dativusi példák: V. *mə' nə' pʳz iətəɣ pɪʃəs* 'мнѣ смѣшно было' (167b); V. *mə' wɣə' pʳz iərmət* 'я нуждаюсь въ денгахъ' (183b).

Az idézett példák alapján arra lehet gondolni, hogy a Vj.—V. lativusi adverbiumokhoz éppen úgy járulhat nyomatékosító partikula, mint a D. nyelvjárásokban, pl. Ko. *t ə ɣ p ə' iəni'mətət sət mɔntɪ' tət mə'nt, t ɔ ɣ p ə'*⁹ *iəni'mətət, sət mɔntɪ' tət mə'nt* 'tänne sivalsi sata kimpua lävisti, «по много хватала»' (1148).

Van egy olyan példánk is, melyben a fent (...) közölt Vj. *nɪ'k* (de *-u-* előtt *nɪ'χ* 569a) nyomatékosított alakban magánhangzós szókezdet előtt fordul elő: *nɪ'χp u' ɣrə'χtəsi'm'* ['a partnak fordítottam (a csónakot)'] (26a).

Valószínűnek látszik, hogy a lativusi adverbiumokhoz *-p* (*-pʳz, -pə, -pə*) nyomatékosító partikula járult, s ehhez — vagy a lativusi jelleg esetleges jelöletlenségének érzése, vagy az adverbium egytagúsága, illetve e két ok keveredése miatt — a lativus paradigmaticus *-ə, -ə* ragja is hozzájárult különösen mássalhangzós szókezdet előtt vagy szólam és mondat végén. A lativusi adverbiumok viszonylagos gyakorisága következtében a *nyomatékosító elem + lativusrag* analógiás úton a névszóragozásba is behatolhatott. Tekintettel arra, hogy a nyomatékosító partikula, mint láttuk, ragozott esetalakokhoz is járulhatott, alakkeveredés következtében a névszók lativusához is csatlakozhat, pleonasztkusan a *-pə, -pə* raggá váló nyomatékosító formáns, s így szinte szemünk láttára jöhet létre a névszóragozás háromféle 'hová?' kérdésre felelő esete: *kətə, kətəpə, kətəpə*.¹⁰

7. Van az egész keleti nyelvjáróterületen a *-pə, -pə* partikulának, vagy talán egy vele alakilag egybeeső Vj. *-pə', -pa', V. -pə', Trj. -p'ə* (653a), Jg. *pə* (1649) formánsnak még egy funkciója, ti. szorzó számnevek képzése: Vj., V. *əipə', Trj. 'əipə', Jg. əi pə* 'kerran | einmal' stb.; Vj. *kɪ pə', V. kɪ' pə', Trj. kɪp'ə', Jg. kɪt pə* 'kaksi kertaa | zweimal'; V. *kōləmpə', Trj. kōləmp'ə', Jg. kōləmpə pə* 'kolme kertaa | dreimal', Jg. *nəllə, wət, ər pə* 'neljä, viisi, monta

⁹ A ritkítások tölem. További D. és É. példákra l. PATK.—FUCHS 169—70.

¹⁰ Az alapszó *kət* 'ház'; az utóbbi KARJALAINENNél meg nem levő alakot GÜLYA JÁNOS átírásában az ő szíves közlése alapján említtem.

kertaa | vier-, fünf-, vielmal', Vj. *mətköräpä* 'montako kertaa | wie vielmal' (uo., vö. 10a), Trj. *mə:u:ä:ri'fp'ä* 'wievielmal' (496b, 71a), *mə:fä:ri'fp'ä* 'einigemal' (498a, 71a).

Ha itt nem az előző Vj.—V.-val azonos alakú formánssal van dolgunk, akkor arra lehet gondolni, hogy a nyomatékositó *-p* vagy *p* + vokális partikulát minden osztják nyelvjárásban ismerik. Szorzó számnevet viszont lativusszal az É. nyelvjárásokban is alkothatnak, legalábbis valószínűleg így értelmezhetők a medveénekekben gyakori alábbi típusú sorok:

nyolti jolti kolom eumem kolmä vitäl
nyoltei jolti nyäll mäsmem nyälä vitäl

'[s] orrhegyre való három csókomat hárommá veszi,
orrhegyre való négy csókomat négygé veszi'

(OH. II, 224/568—9). Itt bizonyosan arról van szó, hogy az elejtett medveorrát hároms z o r, négys z e r megcsókolják. Vö. még OH. II, 28—9/229—30 stb.

8. A Szurg. *-nam* formans funkcióit a 2. és 3. pontban felsorolt lehetőségek nem merítik ki; a továbbiakban még foglalkoznunk kell e partikula egyéb szurguti és más keleti nyelvjárásbeli funkciójával. További anyagunkat a következő csoportosításban közöljük: a) Lényegében az eddigi használati körnek megfelelő Szurg. használatok, V.—Vj. megfelelések nélkül. b) Lényegében az eddigi használati körnek megfelelő előfordulása személyes névmások dativus-lativusával kapcsolatban. c) A Vj. személyes névmások nyomatékositása. d) Módhatározói használat szurguti és egy V.—Vj. határozóban. e) V.—Vj. használata mutató névmástövü 'hol?', 'hová?', 'honnét?' kérdésre felelő helyhatározóban. f) Az egész keleti nyelvjárásról kimutatható *-nam*, *-näm* végződésű adverbiumok.

a) A *-nam* formans bizonyos fokig lativusi jelentésű alapszóhoz járul a következő esetben:

Trj. *nü:äa'*, Jg. *nü:ä(a)*, Trj., Jg. 'yhteen | zusammen', Jg. 'vastakkain | überein, (gegen)einander' (647a, 1508; igekötőszerű használatban Trj. *nü:ä*): Trj. *nü:näm ä'ikälä:ämän'*, *-fä:ä'* 'heitlemme, heitletevät toisiaan' (647a, 1116a). Jg. *mä kü:kä:lä:m nü:näm tä:öksäl:än* 'sukkani kutistuiivat (pestessä) | meine strümpfe schrumpften zusammen' (2451).

Az alapszó a következő két esetben az irány szempontjából közömbösnek látszik:

Trj. *sär'* 'ennen, edeltä | früher, vorher' (870a), Jg. *sär* 'etumainen, etu- | vorder-' (2121). A Trj. szónak több, külön címszóként feljegyzett származéka van, köztük: *särnäm'* 'eteenpäin, впередъ | vorwärts'; *särnäm' män:äm* ['előfelele megyek']; *s. mänä* ['menj előre']; *s. ä:ä'ä:ä* 'kätso eteenpäin'; *fä'm kät:ä särnäm' fä:äs* 'tästä päivästä eteenpäin kuukausi' (870b). Összetételben: *ä:ä' särnäm'* 'yhä edelleen | immer weiter'; *ä:ä' särnäm män:ä* ['egyre tovább megy']; *ä:ä' särnäm u:ä' k:nä:ä' ä:ä* ['egyre gazdagabbá lesz'] (870b, vö. 10b). Jg. példánkban a *-nam* suffixum után még a translat. ragja van: *särnäm:ä tä:ä* 'vastedes, впередъ | später, nächstens' (2128).

A fordítások hiányosságai miatt csak bizonyos valószínűséggel sorolható ide: Trj. *p'ä* 'vieras; toinen, ei sama | fremd ein anderer, nicht derselbe' (653b), talán ebből *p'änäm* (fordítás nélkül): *p' ä:ä:ä' v*, *p' ä:ä:ä'ä:ä' v* 'tulla pahoinvoivaksi; saada kuukautiset (nainen; puhdistaudutaan siten, että jurtaan

lattialle asetetulle puulle tehdään pieni valkea, siihen heitetään poron mulkun päätä tai pihtan kuorta -*Аһуһах*-ja siinä savustetaan häpy) | unwohl werden, menstruieren'; *p'ānā'm iəχ* 'on pahoinvointinen'; *p'ānā'm iəγəm* 'olen pahoinvointinen'; *p'ānā'm iəγi ʔəm* 'olin pahoinvointinen'; *p'ānām (p'ā-) uūā: ʔi ʔmì* 'kuukautisissa oleva nainen (ладно не живеть)' (654ab). Továbbá Jg. *pānām* (nincs ford.): *p. mənəm* 'menin väärään I. harhaan | ich verirrite mich'; *p. wārrəm* 'erehdyin, tein väärin, turmelin, pilasin, поргиль (myös noita) | ich irrte mich, ich tat unrecht, ich zerstörte, verderb'; *mā ʔāwām p. wār* 'hän turmeli hevoseni (esim. kovalla ajolla)' (1672).

b) A névszói lativusnak a személyes névmások dativusa felel meg. KARJALAINEN *-nām* címszava a következő: „*-nām*: Trj. *mā'ntēmnam iə ʔ* 'tulee minuun päin (on näkyvässä) | er kommt auf mich zu (ist sichtbar)' (578b, vö. 523b). Itt a *mā'ntēm* dativusi alakhoz járul a *-nām* végződés s a kétszeresen ragozott vagy nyomatékosított alak jelentése lativusi 'felém'.

A *mā'ntēnam* alak valószínűleg *-mā- > -n-* változás útján jött létre a következő mondatban: Trj. *mā'ntēnam iūγət* 'ругаль меня'. Emellett szól, hogy a *ʔəγət* Sg. 3. sz. dativusi személyes névmás nyomatékosított alakját is megtaláljuk ugyanezen ige mellett: *ʔəγətīnam iūγət* 'ero py-gаль' (1112b).

A sg. 2. személyű Trj. példákat KARJALAINEN vagylagosan jegyezte fel: „*nō'ŋət* t. *nō'ŋətī-nām* səmə'm kə ʔsə 'olen suutuksissani, vihoissani sinuun' (857b); *nō'ŋət* vagy *nō'ŋətīnam p' [i' ʔā'3]* ['rád megharagudni'] (773b).

Mint hogy a sg. 2. személyű példák értelmében a *-nām* végződés nélkül is azonos a szóban forgó személyes névmási alak jelentése, ezekben az esetekben a *-nām* szóvégződés nyomatékosításnak látszik.

c) Idézhetők személyes névmással kapcsolatos példák a Vj.-ből is, de nem dativusi funkcióval vagy a dativust nyomatékosítva, hanem a személyes névmás nominativusának nyomatékosításában: *mā mā' nūā'm* 'я одинъ' (523b).¹¹ *mānā ʔai'kōyət nōγət!* — *nō'ŋət nōγət!* 'valapas minulle kuppi teetä! — vala itse!' (606a). *iəγnā'm iəγlā ʔi'əmā'γən* 'hänellä on ikävä omaisiansa' (773b). *iəγnām sərən iə'γət!* 'puhuu itseksen | er spricht vor sich hin' (165a).

Van két példa, melyben a suffixumos személyes névmási nom. végére a lativus ragja járul. Az egyik ilyen: Vj. *nūnāmā ʔiγā* 'varo!, берегись' (1048a). A másik esetben kétféle lehetőséget jegyzett fel KARJALAINEN: *iəγt' lā* v. *iəγnā'mā iəγt's* 'ampui itsensä' (135b).

d) Több esetben a *-nām* végződésű eset módhatározóként szerepel:

Trj. *'u' r'* 'tapa | art und weise': *ʔē'm u' r'nā'm* 'tällä tavalla'; *ʔəγ' ū' r'nā'm* 'erilaisella, eri tavalla (kuin esim. ennen)' (73a). Jg. *ūrnam* (ford. nélkül): *māā ū.* 'jollakin tavalla, tavalla tai toisella, как-нибудь | auf irgendeine weise, auf die eine oder andere weise'. *māā ūrnam ʔōvət q' iəγt' ʔlām* 'tavalla tai toisella hänet löydän' (2826); *mūw ūrnam* 'miten? kuinka? millä lailla? | wie? auf welche weise?' (1300).

Trj. *ʔəm* 'hyvä (ihminen, esine jne.), добрый, хороший | gut' (167a): *ʔəmna'm* 'asiatta, ilman aikojaan; työttä; joutilaana (ihminen, eläin, vene ym.) | ohne anliegen, zum zeitvertreib; ohne arbeit; unbeschäftigt, unbenutzt (mensch, tier, boot ua.); i. *ʔāp'ət ʔəm* 'даромъ кормлю (saamatta kor-

¹¹ A keleti nyelvjárásokban a szóvégi *-n* lekophat (vö. CASTR. 17); ezért nincs a sg. 1. személyű névmás végén *-n*, de jelentkezik a suffixum előtt.

vausta työllä, rahana jne.); *i. äÄÄän'* 'makaat (s. o. vietät aikasi) laiskana, työttö'; *i. uuÄÄän'* id. (169b).

Trj. *kāp'āf'* 'kevyt | leicht' (289a): *kāp'āf'na'm'* 'vähitellen, hiljalleen (esim. tehdä jtkin, kävellä ym.), потихонько | gemächlich, langsam (z. b. etw. ausführen, gehen ua.)' (uo.).

Csak osztják nyelvérzékkel lehetne eldönteni, vajon módhatározó-e a *-nam* végződésű szó a következő példákban: Trj. *p'ālak'* 'puoli, puolisko; sivu, puoli | hälfte; seite' (696a); e címszó példaanyagában: *p'ā p'ālkāAngm' Ämät-Äe'm' pālak'* 'puen nurin päälleni (esim. turkin paidan) | ich ziehe verkehrt an (z. b. den pelz, das hemd)' (697b). Kérdés 'fordítottan' (hogyan?) vagy 'bal felére' (hova?) vesz-e föl az osztják ember egy ruhadarabot.

Hasonlóképpen lehet mód- vagy irányhatározó a *-nam* végződésű szó a következő kifejezésekben is: Trj. *i'ir'* 'särmä, reuna, край | kante, rand': *i'rnām* 'kyljelle päin kallistuneena; kyljellään, набокъ | auf die seite geneigt, auf der seite'; *i. äÄÄm'* ['oldalra (hajolva) viszem']; *i. ämäsäm'* ['oldalra (hajolva) ülök']; *i. ämäsÄ* 'istuu sivukeikassa'; (vene) on kallellaan; (vene) kalltto'; *i. mənÄ* 'menee särmälleen' (181ab).

Csak a V. és a Vj. nyelvjárásból jegyezték fel a következő módhatározót: V., Vj. *io'r'* V. 'keskus; keski-, keskimäinen | mitte; mittel-, mittlerer', Vj. 'keski, keskus, keskipaikka, keskusta (leveydeltään) | mitte, zentrum, mittelpunkt (nach der breite) (180ab) s ebből: V. *ior'na'm'* 'oikein; suoraan (vastapäätä), kohdakkain, справедливо | richtig; geradeaus (gebenüber), aufeinander zu'; *i. iōl'γā!* '«прямо» говори, правду говори!' (180b); *ior'nam iōγiū uāl'γūnāt* ['egyenesen hajtsd a rént a rúddal'] (151a); Vj. *io'r'na'm: i. iāsēñlā* 'прямо говори! | sage es offen!' (180b).

e) V., Vj. mutató névmás *-nām* formánsú származéka 'hol?', illetve 'hol?' és 'hová?' kérdésre felelő helyhatározó: V. *ti* 'tuo tuossa | der dort' (895a); Vj. *ti* (nem címszó, de vö. 82b, 145b, 488b, 674b, 777a a példamondatokban): V. *ti'nām'* 'siellä, тамъ | da'; *iōγ' ti'nām uol'uāl'* 'онъ тамъ живетъ'; Vj. *ti'nām'* 'siellä; sinne | da; dahin'; *iōγ' ti'nām, uōñ ti'nām iē mənā* 'hän on siellä, mene sinne' (895b). Figyelemre méltó, hogy a Vj. adverbium locativusi vagy lativusi értelmű lehet aszerint, hogy az állítmány mint „alapszó” milyen jelentésárnyalatot „sugároz” a határozójába.

Csak a V. nyelvjárásból van két ablativusi példa is. *tō'tomnām* 'отсюда | von hier' (968a), *tāl'tomnām* 'оттуда | von dort' (977a).

f) Végül két, az egész osztják nyelvjárás területen közzismert alapszó *-nam* formánsú származékait kell még megemlítenünk.

Mindegyik bővebben adatolt keleti nyelvjárásból ismert: V. *ät'i'l'* (nincs ford., de *ä. kvs'i*: 'yksinäinen ihminen | alleinstehender mensch'); Vj. *ät'i'l'*, Trj. *ä'ti'Ä* 'yksinäinen | alleinstehend' (105b). Vj. *ät'i'nām'*, Trj. *ä'ti'Ängm'* 'yksinään, yksin | allein, für sich' (uo.). Egy számunkra eddig ismeretlen névszó 3. személyű birtokos személyragos alakja lehet az alapszó, vagy népetimologikusan annak érezték, mert kimutatható más személyragokkal is, ha *-nam*, *-nām* végződés járul hozzá: Trj. *ät'emnām'* 'yksinäni', *äl'emnām'* 'yksinämmē' [helyesen talán: 'te egyedül'], *äl'Ängm'* '(hän) yksinänsä' (uo.), Jg. *ät'emnām* 'minä (olen) yksin | ich (bin) allein', *ät'ennām* 'sinä (olet) yksin', *ät'i'nām* 'hän (on) yksin' (124). V. *ät'i'nām ä. iōkōñ* [sic! V. E.] '(hän, minä, sinä), yksin kotona | (er, ich, du) allein zu hause'; *ä. iūs* 'tuli yksinään'; *iōγ ä. iōγ iūs* 'tuli tänne yksin' (105b); Vj. *mā ä'ti'l'nām uoñta (-ä) ütē k'u'lsām'* 'menin erämetssäen' (465b).

A legszélesebb körben a *-nam* végződés az 'egy' számnévvvel kapcsolatosan található; az idevágó adatokat — a Vj. nyelvjárás kivételével — valamennyi keleti nyelvjárásból csaknem azonos jelentéssel jegyezték fel: V. *əj̄nām* 'kaikki, kokonaan, ynnään | alle, ganz'; VK. *əj̄nā'm̄*, Vart., Likr. *əj̄nā'm̄*, Mj. *əj̄nām̄* 'ynnään, kokonaan | ganz'; Trj. *əj̄nā'm̄* 'kaikki, aivan, ynnään, kokonaan | alle, ganz, vollständig' (10a); Jg. *əj̄nām* 'kaikki | alle' (166); Szurg. *inēm* 'alles' (CASTR., Vers. Ostj. Sprachl. 78a, 107a). Alapszava: V. *əj̄*, Trj. *əj̄* 'yksi (attributiivina) | ein, einer' (7b), Jg. *əj̄* 'yksi | eins' (166), Szurg. *ei, i, 'ua.'* (33), FSzurg. *i, it* (110a), *ei* (77a). A címszón kívüli mondatbeli példák (V. 710b, 745a, 852a, 973a, Trj. 105b, 162b, Jg. 96 stb.) sem bővítik lényegileg a már említett jelentéseket. Van egy translativusragot mutató példa is: Jg. *tēm tāj̄nə əj̄nāmyə p̄is̄ləy ət̄* 'tällä paikalla kasvaa paljasta saraheinää, на этомъ мѣстѣ все осока родилась' (155).

9. A Szurg. és a többi keleti nyelvjárásban feljegyzett *-nam* formans, továbbá a *-pā*, *-pā* funkcióit a következő módon foglalhatjuk össze:

alapszó	Vj.	V.	Trj.	J.	funkció	a tárgyalás helye
Névszó		<i>-pā</i>	<i>-nam</i>	<i>-nām</i>	lativus(Trj.loc.is)	(1., 2., 8a)
Lat. adverbium	<i>-pā-pā</i>	<i>-pā -pā</i>	<i>-nam</i>	<i>-nām</i>	lat. adverbium	(3., 8a)
Számnév	<i>-pā, -pa'</i>	<i>-pā'</i>	<i>-p'ā</i>	<i>-pā</i>	szorzószámnév	(7.)
Személyes névmás datívusa			<i>-nam</i>		nyomatékosabb	(8b)
Személyes névmás nom.		<i>-nām</i>			nyomatékosabb	(8c)
Személyes névmás nom.		<i>-nāmā</i>			nyomatékos dat.	(8c)
Névszó (fő-, melléknév)		<i>-nā'm</i>	<i>-nam</i>	<i>-nām</i>	módhatározó	(8d)
Mutató névmás		<i>-nām</i>			loc. adv.	(8e)
Mutató névmás		<i>-nām</i>			lat. adv.	(8e)
Abl. adverbium		<i>-tomnām</i>			abl. adv.	(8e)
'Egyedül'		<i>-nā'm'</i>	<i>-nā'm</i>	<i>-nām</i>	nyomatékosabb	(8f)
'Egy' számnév		<i>-nām</i>	<i>-na m</i>	<i>-nam</i>	'mind'	(8f)

A *-nam* végződésű Szurg. határozókhöz néhány esetben még a translát. *-yə, -ri* alakú ragja is hozzájárulhat, vö. Trj. *p'ə:r̄ r̄inām̄yə* (3.), Jg. *sārnām̄yə* (8a), Jg. *əj̄nām̄yə* (8f).

A *-nam* formans eredetének vizsgálatát a szerzteágazó használati kör igen nehezé teszi.

Van egy adatunk módhatározói használatra mely szerint a *-nam* végződés nemcsak a keleti nyelvjárás területén van meg, hanem egy déli közlő egyetlen adatában is: DT. *m̄j̄əpnām* 'напрасно | vergebens, umsonst'; Vj. *m̄j̄[nā'm̄]* 'umpimähkään, umpisilmin; huomaamatta | aufs geratewohl, blindlings; unvermerkt', Mj. *m̄j̄əpnām* [ford. nélkül] *m. neu,rem tōj̄'* 'synnytti äpäran'; Trj. *m̄j̄əp'nām̄* 'salaa, salavihkaa; sattumalta, odottamatta (esim.

särkyi, löytyi, tuli ym.); luvatta; todentotta; totisesti, «именно что» | heimlich' insgeheim; zufällig, unerwartet (z. b. zerbrach es, fand es sich, kam er usw.); ohne erlaubnis, wirklich, wahrhaftig, ausdrücklich' s ezekhez Kaz. *mī.13 pññ'* 'umpimähkään, sattuman varaan; umpisilmin, näkemättä (sokea; tekee jtkin, puhuu, menee jne.) | aufs geratewohl; blindlings, ohne zu sehen (ein blinder; tut etw., spricht, geht usw.)' (557ab); továbbá vö. külön címszóban: V. *mī.13γ (tγi)* 'turhaan | vergebens, umsonst' (557b). A felsorolt példák egy önmagában fel nem jegyzett, vagy nem élő alapszó származékai; a DT., Mj. és Trj. adatokban az alapszó és a *-nam* végződés között a közismert *-ap* melléknévképző jelentkezik (vö. SCHÜTZ: NyK. XL, 39—40). A V. adat fosztóképzővel van ellátva. KARJALAINEN több kifejezést feljegyzett, ezekből álljon itt egy adatok alapján suffixumos: Trj. *mī.13p'ng'mγ(ə) äyri'* 'apärättytö' (uo.). A Kaz. adatok raján felismerül a gondolat, vajon a fargyalt *-nam* végződés nem formások halmozódásából jött-e létre, pl. loc. *n* + valamilyen *-m* elem, vagy loc. *-n* + lat. *-a* + *m*, ahol az *-m* esetleg a már említett névmásképző lehetne. Az *-m* e szokatlan funkcióján kívül a keleti és a Kaz. kifejezésmód egybevetésének bizonyító erejét erősen csökkenti az a körülmény is, hogy a Kaz. nyelvjárásban — ahol a lativust jóformán csupán translativus-mutativusként használják — csak a locativus használható minden nem alapesettel vagy névutóval kifejezett határozó céljaira. Még inkább csökkenti a bizonyító erőt az, hogy az idézett kifejezés alapszava ismeretlen, hiszen más kifejezés is végződhet *-nam*-ra, pl. DN. (Salym) *əpə m̄rnam*, DT. *ät̄ m̄rnam* '(harv.) turhaan (?)', *напачо (?)* | (selt.) vergebens (?)' (111b), itt sem ismerjük az alapszót, lehetséges, hogy a végződés etimologikusan a szóhoz tartozik.

Az É. nyelvjárásokból szintén említhető egy hasonló végződésű, de homályos alkatú módhatározó: Kaz. *m̄.13ε'm'* 'todellako?', 'varmaanko?' | 'wirklich?', 'sicher?' (560a).

Gondolni lehetne arra is, hogy az ige- és a birtokos személyragozás sg. I. személyének végződése elevenedett meg. Pl. Vj. *sə'γnā'm'*, Trj. *s̄y.γnam* ['nyírhéjedényem'] (848a); ezt a feltevést azonban jelentéstanilag nehéz lenne indokolni, s megjegyzendő az is, hogy a Szurg. területen, ahol a *-nam* végződés gyakoribb, szinte paradigmaticus esetrag, a vokálisa minden eddig feljegyzett példában *a*, míg az egyetlen ige, melynek utolsó szótagkiesengése gyanúba vehető lenne a lativusi rag forrásaként, magashangú: CASTRÉN átírásában: *mēnem* ['megyek'] (112a). KT. szerint még távolabb esik a hangszin, nála ugyanis redukált a vokalizmus Trj. *məñəm'*, Vj. *məñəm'* (pret. 527b). Azt sem tudjuk valószínűsíteni, hogy pl. ASzurg. *táknem*, FSzurg. *tóknem* 'eng' (CASTRÉN 92a, 93a, 110a) s ehhez hasonló melléknévek végződése lenne a rag forrása, esetleg módhatározói alkalmazásban.

FOKOS DÁVID több példát állított össze, melyben mutató névmás nyomatékosítás végett valamely szó mögé kerül. Több példában az *-m* képzős mutató névmás fordul elő: *mā tām* 'ich (hier)', *tādā tam* 'hier', *uēliš, tām* 'siehe, gerade jettzt', továbbá *in-tam* ua. (PATK.—FUCHS 97). A finnben a *tämä—nämä* mutató névmáspárban a *t-* és az *n-* tövű mutató névmásnak azonos szerkezetű származékait ismerjük, ezért arra is lehetne gondolni, hogy talán az osztjákban is lehet nyoma az *n-* tövű mutatónévmásnak a személyes névmások 2. személyű alakjain kívül is (OJANSUU: AUFA. B. I/3 83; FINCZICZKY: NyK. XLVII, 366; VÉRTES: FgrÉrt. VIII, 6—13; LAKÓ: I. OK. I, 221—3; ALH. I, 364—8). Az *n-* mutató névmás és az *-m* névmásképző kapcsolata nem igényel magyarázatot. Minthogy a **nam* mutatónévmás az oszt-

jükban névmásként nincs meg, ezért formanszá válása jobban előre haladhatott, mint a hasonló helyzetben alkalmazott *tám* mutatónévmásé.

A fent vázolt magyarázati lehetőségek mind kísérleti jellegűek. Annyi azonban megállapítható, hogy a *-nam* végződés valószínűleg nem rag, hanem nyomatékosító partikula. Azokban az esetekben, melyekben ragnak látszik, talán jelöletlen határozókat kell látnunk (vö. Fokos: NyK. LVIII, 67—74), melyek a nyomatékosítás árán domináló képzetté válnak (uo. 75—81).¹²

VÉRTES EDIT

¹² A kefelenyomatok átnézése után támadt az a gondolatom, hogy a 8c alatt tárgyalt Vj. *mā nā m*, *nā mām*, *iḡnām* névmások valószínűleg nem nominatívusi, hanem datívus—latívusi adatok. Ebben az esetben a *nūnāmā*, *iḡnāmā* névmási alakok pleonasztikusan jelölt datívusoknak tekintendők.

